

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

DT

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

עבדי יצחק ויגדו לו על-אדות הבאר אשר
קפרו ויאמרו לו מצאנו מים : לג ויקרא
אתה שבגה על-בן שם-העיר באר שבע
עד היום הנה : ס לד ויהי-גשו בן-ארבעים
שנה ויקח אשה את-יהודית בת-בארי
החתי ואת-בשמת בת-אילן החתי :

לה ותהיין מרת רוח ליצחק וירבקה :
כו א ויהי בידקן ויצחק ותכתיון גינו
מראת ויקרא את-גשו בןו הגדל ויאמר
אליו בני ויאמר אליו הנני : ב ויאמר
הנה-גא וקנתי לא ידעתי יום מותי :

ג ועתה שא-גא בליך תליה וקשתך וצא
ה' יורה השדה וצודה לי צודה : ד ועשה-לי
מטעמים באשר אהבתי והביאה לי ואכלה
בעבור תברכה נפשי בטרם אמות : ה

וירבקה שמעת ברבה ויצחק אר-גשו בנו
וילך גשו השדה לצוד ציד להביא : ו
וירבקה אמרה אל-יעקב בנה לאמר הנה
שמעתי את-אביך מדבר אל-גשו אהיך
לאמר : ז הביאה לי ציד ועשה-לי
מטעמים ואכלה ואברכה לפני יהוה לפני

מותי

רשי

ליה אשכחנא מוא : לג וקרא יתה שבגה
על-בן שמא דקרתא בארא דשבע עדיומא
הדין : לד ונהו גשו בן ארבעין שנין ונסיב
אתמא ית-יהודית בת-בארי חתאה וית-
בשמת בת-אילון חתאה : לה ותהיין
מרתו וימרגן על-מימר ויצחק וירבקה :

א ותהי בר-סיב ויצחק וכתיה גינוהו
מלמחוי וקרא ית-גשו בריה רבא ויאמר
ליה ברי ויאמר ליה הא אנא : ב ויאמר
הא-בנן סיבית לית אנא דע יומא דאמות :

ג ובען סב-בנן זינך סייפך וקשתך ופוק
לחקלא וצוד לי צידא : ד ועביד-לי
מבשילין כמא-דקרחימית ותעל לי ואכול
בדיל די-תברכינך נפשי עד-לא אימות :

ה וירבקה שמעת בד-מליל ויצחק גם-
גשו בריה וצוד גשו לחקלא למיצד צודה
לא-חתאה : ו וירבקה אמרת ליעקב בנה
למימר הא שמעית ית-אבוק מליל עם-
גשו אהוך למימר : ז איתי לי צידה
ועביד-לי מבשילין ואיכול ואברכינך קדם
יי קדם מותי : ח ובען ברי קביל מיגי למא

די

ו.ס אתה (פזרים אחרים עתה) עשה לנו כעוכן : (לג) שבעה . ע"ש כנרית : (לד) בן ארבעים שנה . עשויה נמשל
לחזיר שאמר (חלהים פ) יכרסמנה חזיר מוצר החזיר הוא כשהוא זוכה פושט טלפין לומר רחו שאני טהור כן אלו גוולים ותומסים
מרחים עננים כזרים כלת' שנה היה עשו לזכרים מתחת כעליהן ונענה אותם כשהיה בן' אחר אכל כנו' שנה נשא אשה חף אבי כן :
(לה) מרת רוח . לשון המראות רוח כיוון מחרים הייתם כל מעשיהו להכניסו לענשון : ליצחק וירבקה . סטיו עובדות
ע"א (כ"ד) : (א) ותכתיון . כעשן של אלו (שהיו מעשנות ונקטיות לע"ז) . ד"א כשנעקד ע"ג העוכה וסיה אכורונה
לשחט כחותה שנה נפתחו הפזים ורחו מלכזי השרת והיו כוכים וירדו דמעותיהם ונפלו על עינו לפיכך כהו עינו . דבר אחר כתי
שיטל יעקב את הכרכות : (ב) לא ידעתי יום מותי . אחר רכי יהושע בן קרחה אם מניע אדם לפרק אבותיו ידאג חסד שנים
לפניהן ומחש לאחר בן וינחז היה בן ק"ג (כי יעקב בן' ג' כשנתברך דוק כרש"י סוף הסדר) אחר שחל לפרק אחי אהי מניע והיה מתם
כת קכ"ו והיו כה' שנים סמוך לפרקה לפיכך לא ידעתי יום מותי שחל לפרק אחי שחל לפרק אחת : (ג) תליך . חרובך שדרך
לתלותה : שא גא : לשון השקפה בלונה ששנינו (ביצה בח) אין משחיתין את הפסין אבל נושפה על גבי מקרתה חדר סביבן (שמואל

והיו סרדקנין ואפסת רוח בפולחנה גזבריה ולא היו
מקבלו אוכלו לא מן יצחק ולא מן רבקה :

לא וקרא ומה שכנה בנין בן שמו בקרמא ביר שבע
עד יומא דהין : לר והוה עשו וגוי : לה ונתון
מנתנו בפולחנה גזבריה ומתפנינו לאקרדא בעבריהון
בישיא ליצחק ולרבקה : א ונתנה בר סיב יצחק ונתנו עינו מלחמי דבר בפמיה אבוי אסמבל בכורסיה יקרא
ושרנו מההוא זמנא עינו למכתי וקרא ית עשו בריה ברא בארביסר גניסו ואמר ליה ברי הא ליליא דין עילא
קושבתין לקמרי עלמא ואוצרי טרין מתפתחין ביה ואמר ליה הא גא : ב ואמר הא קרון סיבת לית אנא בע יום
מותי : ג וקרון סב קרון קמאי ונד בית גירך נקשתך ופיק לתקלא וצור לי צידא : ד ועבר לי מבשילין היקמא
דרמיסיה ותיעול לותי ואיכול בני דהבקינד נפשי עד לא אימות : ה ורבקה שקעת פרוח קודשא בר מליל יצחק
עם עשו בריה ואל עשו לתקלא למיצר צידא לאומיאה : ו ורבקה אגברת לעקב ברה למימר הא ליליא דהין
עלאי קושבתין לקמרי עלמא ואוצרי טרין מתפתחין ביה ושקעית ית אברך קמליל עם עשו אחרך למימר :
ו אצל לי צידה ועיבר לי מבשילין ואיכול באברקינד יקדם : קדם דאמות :

וכען

רשי

יפה שלא תאכלני ככלה (ב"ר) : וצורה לי . מן ההפך ולא מן הגזל : (ה) לצור ציד להביא . טעו להביא אם לא ימנע
ניד יכאטן הגזל : (ז) לפני ה' . כרשותו סימסם עלידי :

באר רחובות דקדוסי רשי

כו' אין דרך ארץ וכו' כזה מקשה את עצמו דלמא התי' מן מלת אמות מורה ענין הדכיות ולי משום דלא יתכן (המם) כמלת (מרעהו)
דלמא אמרינן (המם) היא מן היסוד ולא לשימוש (מן) ולפי זה גס כן חנה רק (של) מדא דהיינו ענין הדכיות על זה כתב רש"י דתי' זה

רשב"ם

(לג) על כן עם העיר באר שבע . ואין זו אמותו באר שבע של אברהם כי שני באר שבע היו כדכתיב ויבא באר שבע אשר ליהודה : (לד)
והיעשו כן ארבעים שנה . ולא היה יתכן מזה כי כן ששים היה כללת רבקה אותם . להודיענו כח מה שכתב אמרינו כי וק
יצחק . ויקח אשה את יהודית : (לה) ותהיו מורת רוח . לפי שצדק לומר אם לוק יעקב אשה נכונה כענין כאלה לכן הולך למרע
תחלה מורת רוח . כיון מן עושה לומר יאמר עושה דברו לנקיבה . וכשהוא דבוק ויאמר עושה . כן יאמר מן מורה עורת לשון מורה . מן
ימרה את מן יאמר עורה לנקיבה וכשהוא דבוק ויאמר עורת רוח קונט' רחילין . אבל לכבודע מרת נפשו משך קמן לפי שהוא עם דבר
לשון מורות אבל זה מלאפוס הוא לשון פועל ומורות כי מרה מדותי מתסופה למד פעל : (א) ותכהן עיני . מן הזקנה כמו שמינה
בספר שמאל ועיניו החלוקות : (ב) הנה נא . אי מוקש עומן כשנל שזקנתי ואני רחנה לתת לך כרמות אשר בידי לחלוק לך כתי' כיון דכתב
אברהם וירושע הארץ : (ג) שא לא כלך . כופל כח שני כפאן כמו שפירשתי אבל הנה כח ידעתי כי אשה יפת מראה את : תליך אשפתך
שתלויסכה החנים . תליך מגורת נשר החופים תלה . וכן שטיך כן אבימסע מגורת שבה ענה . (ד) לפני ה' : כשה' .
אכל

מכלל יופי

ויכנסו בחוריהו לפי שיתקמטו יהודי העין כי גבר עליה היושב
והחלש הראות (ג) כלי' כלי וינשאתה צד בהם והפרט לקל
והוא האשפה שבו החצים שהוא נתלה באוזן האדם
או הוא הסיף כמו שאמר התרגום סיפך כי גם הוא נרלה :
(צידה) כתוב בהאוקרי בלא הא . והרשי ידוע שכא לרמוז
המשה דברים המפסידים את השחיטה : (ד) (מטעמים)
ענין הטעימה שישעום אדם בפיו ואינו אוכל ממנו ומעביד
על גרונו כי אם מטעמו וכן או' ל מטעמת אינה צריכה כרבת
והשרוי בהעניה טועם ואין בכך כלום הנה כי הטעימה כפרת
או בלשון בלבד שיקח אדם בקצה לשונו וישעם כודף
הטועמים ולפי שהחך טועם מיני המאכלים כמו שאמר
חונלם וחין אוכל ישעם לואמר ועשרה לי מטעמים
בלומך

לוח והוא עם ענין שליוח ענין אחר : (לה) (מרת דוח)
כל אחת ואחת היתה מורה רוחם כלומר טחלפת ומישנה
רצונם ושרשו מרה מענין ישעיהם מרו ועצבו ארז
רוח קדשו שהוא גם כן ענין מרידות והבעסה ויהיה מורת
פועלית סמוך כמו שר
הצריס (חולת אהבה) . זר"ע סמרינו פירש אותה מלשן
או יהיה שם כפל ישעיהם למ וזורה לא יעלה על ראשו
(ולדבר אל י רועה) . והטעם שהי' לעבר ולסמן
ובפירוש מרת ישם כמו
מטליד (מרת נפשו) שרשם
מור אלא שזה המם בחולם וזה המם בחטף קמץ :
כו (א) (כיון יצחק) . פועל עבר : (והכחין) . ענינו
הקמט והעצור כיון קמץ יתקמטו עיניהם

מותי : ח ועמה בני שמע בקלי לאשר אני מצוה אתך : ט לך-נא אל-הצאן וקח-לי משם שני גדי עזים טובים ואעשה אתם מטעמים לאביך באשר אהב : י והבאת לאביך ואכל בעבר אשר יברכה לפני מותו : יא ויאמר יעקב אל-רבקה אמו הן עשו אחי איש שער ואנכי איש חלק : יב אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתענת והבאת עלי קלכה ולא ברכה : יג ותאמר לו אמו עלי קלחתך בני אך שמע בקלי ולך קח-לי : יד וילך ויקח ויבא לאמו ותעש אמו מטעמים ובאשר אהב אביו : טו ותסת רבקה את-בגדי עשו בנה הנדל החמלת אשר אתה בבית ותלבש את-יעקב בנה הקטן : טז ואת ערה גדי העזים הלבישה על-גדיו ועל חלקת צואקיהו : יז ותמן את-המטעמים ואת-הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה : יח ויבא אל-אביו ויאמר אבי ויאמר הנני מי אתה בני : יט ויאמר יעקב אל-אביו אנכי עשו בכרך עשיתי באשר דברת אלי קום-נא שבה ואכלה מצודי בעבור חבבני נפשך : כ ויאמר יצחק אל-בנו מה-זה מהרת למצא בני ויאמר כי הקרה יהוה אליה לפני : כא ויאמר יצחק אל-יעקב ושה-נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אמ-לא : כב וינש יעקב אל-יצחק אביו וימשהו ויאמר הקל קול יעקב והידים

די-אנא מפקדא ותך : ט אזיל-קען לנת-ענא וסבלי מתמן תרין גדי בר עזין טובין ואעבידנתהון תבשילין לאבוד כמא דנחום : י ותיתי לאבוד וכול גדיל דיברכינד קדם מותיה : יא ויאמר יעקב לרבקה אמיה הא עשו אחי גבר שערן ונאנא גבר שעיע : יב מאים ימושיני אבא ואיתי בעינתי כמתלעב ואיתי עלי לנשין ולא ברקן : יג ואמרת ליה אמיה עלי אחאמר-בנבואה דלא-ייתון לנשיא עלך ברי ברם קביל מיני ואיגיל סב-לי : יד ואזל ונסיב ואייתיה לאמיה ועבדת אמיה תבשילין כמא דנחום אבותי : טו ונסיבת רבקה-ית לבושי עשו ברה רבא דכניתא די עמה בביתא ואלבישת ית-יעקב ברה ועירא : טז וית-משיב דגדי בר-עזי אלבישת על-ידוהי ועל שעיעות צוארותי : יז ויהבת ית-תבשיליא וית-לחמא די עבדת בידא דיעקב ברה : יח ועל לנת-אבותי ויאמר אבא ויאמר הא-אנא מאן את-ברי : יט ויאמר יעקב לאבותי אנא עשו בוכרך עבדית כמא דמללתא לי קום-קען אסתחר ואיכול מצודי גדיל די-חבבני נפשך : כ ויאמר יצחק לבריה מה-דין אוחיתא לאשבתא ברי ויאמר ארי זמן יי אלהך קדמי : כא ויאמר יצחק ליעקב קריב-קען נאמושינך ברי האת דין ברי עשו אמ-לא : כב וקריב יעקב לנת-יצחק אבותי וימשייה ויאמר קלא קליה

ח
קרבן
יא
יב
אין ביה
יד
עשו
ברה
לנת
עמי
כב
קדן
(ט)
גדי
טעם
קער
דקי
שבה
א דרך
עני
שלק
ככל
גדול
עזים
עלי
(ד)
ס לך
כלום
ולד
וכן
(יא)
(יב)
כמר
(טו)

יונתן בן עוזיאל

עט

ח זכען ברי וגוי : ט איזיל קדון לבית עגא נפק לי מתמן תרי גדיי עזין שמנין חד לשום פקחא וחד לשום
 ארבו חגא ואעביר יתהון תבשילין לאבדך היקמא די רחיס : י ותעיל לאבדך ויכול קנין דיקרבניך קדם כותיה :
 יא ועל בהנה יעקב דחיל היטא דחיל דלקא ולטטניה אבוי ואמר הא עשו אחי גבר שערו וצאנא גבר שעיע :
 יב מאים וגשעיני אבא ואיהי דמי בעיניו הי בקעה ביה ואייתו עלי לונטין ולא בקראן : יג ואמרת ליה אמת
 אין פירבו דיקרבניך יתתו עלך ועל קנא ואין לונטין ולטטניך יתתו עלי ועל גפשי ברם קביל קניי נאזיל סב לי :
 יד נאזל ונקסיב ואייתי לאמיה ועבדת אמיה תבשילין היקמא דרחס אבוי : טו ונסיברתית רבקה לבושי
 עשו ברה ברא מרגנו בהנה מן אדם קדמאי ותהא יוקא לא אלבשינו עשו ואשמארר גבה בביתא ואלבישת ית יעקב
 ברה ועיקרא : טז וית משכי וגוי : יז וסדררת ית תבשילין וית לתקא די עבדת ביד יעקב ברה : יח ואעל
 לנות אבוי ואמר אבא ואמר האנא מן אנא ברי : יט ואמר יעקב לאבוי אבא עשו ברכך עבדנא היקמא דבוליקתא
 עמי קדם קדון אסתחר ותיכול מצדי קנין דתבשילין גפשיך : כ ואמר יצחק וגוי : כא ואמר יצחק וגוי :
 כב וקריב יעקב לנות יצחק אבוי וגששיה ואמר קלא
 קדון קליה דיעקב ברם בוש דויצקמיש ידוי דעשו :
 כג ולא

ירושלמי

במורש ידוי במורש ידוי דעשו :

רש"י

(ט) וקח לי משלי הסואינס גזל שכנכתם לה יצחק בכתובתה ליעול שני גדיי עזים בכל יום ט"ר : שני גדיי עזים : וכיטי
 גדיי עזים היה מאלל של יצחק אלא (פסח היה) האחד הקריב לפסח והאחד עשה עטעמים כפרקי רבי אליעזר : כאשר אהב . כי
 טעם הגדי כטעם הכזי : (יא) איש שעיר . בעל שער : (יב) יבושגי . כמו ממש כזהרים : (טו) החמורות . הנקיות
 קתרגומו דכיתא . דבר אחר שחמד אותן מן נמרוד : אשר אתה בבית . והלא כמה נשים היו לו והוא נפקיד אלל חמו אלא סביב
 בקי כמעשהו ומסדן : (יט) אנכי עשו בכורך . אנכי הכיילך ועשו הוא בכורך : עשיתי . כמה דכריס כאשר דכרת אלי :
 שבה . לשון מיסע על השלחן לכך מתורגם אסתחר . (כא) . גשה נא ואמשיך . אמר יצחק כלכו אין דרך עשו להיות שם שמים שגור
 קפיו וזה אמר כי הקרה ה' אלהיו : (כג) קול יעקב :

באר רחובות דקדוקי רש"י

זה דרך ארץ וכו' * משום יש חילוק בין ענין הדכקות המורה חסרון מלת (של) ובין מלת (מן) כי מלת (מן) מורה מקמת הדבר אבל
 ענין הדכקות מורה למי שייך כל הדבר והלכך אי אמרינן טע"ס כמלת מרעהו יסודית היא והתי"ו כמלת אחות לסיון הדכקות משמע
 שלקח כל אחיביו ואין זה כבוד המלכות וכי אקשר למלך להוליך אתו כל אחיביו וכי יסיעה אחת היתה לו אבל אי אמרינן דקיימינן (הקמ)
 כמלת

רשב"ם

אכל צמרוד גבור טיד לפטיה' . פירושו ככל העולם . וכן נינהו היתה עיר גדולה לאלהים . בכל עולמו של הקב"ה לא היתה עיר
 גדולה כנינהו : (ט) לך נא אל הנאן : מוקוס אומנותו שהיה יושב אלהים : גדיי העזים . בשביל העורות ששערו קשה כשער אדם לקח
 עזים ולא ככשים : (יב) יבושגי אבי . ממש כזהרים . כמו יוסבבה ערבי נחל ען סכס . דגש תחת אות החסרה : (יג) עלי קללתך .
 עלי ועל זוארי כלומר כי היתה כועסת כמה שאמר לה הקב"ה ורכ יעמוד זעיר : (טו) החמורות . שהיה עובד בהן אכיו שזעת אטילה :
 (ד) ואכלה מצדי . חטף קמץ לפי שהוא לשון זון כמו אכול בשמחה לחמך . אבל ואכלה מצדי בני הוא מלאמס שהוא לשון אכיל . כמו זכור
 ה' לדוד יאמר וקרה לחמדי דוד לשון ציוני : (כג) הקול קולי יעקב . לפי שתאומים היו הים קולן דמות קלת זה לזה ולכך טעה יצחק בקולו
 מאמר

מכלל יופי

כלומר תבשיל שיטעם החיך מטעמי מיני התבליים הטובים
 ולדעת ר' יונה רוצה לומר מאכלים : (ט) טובים שמנים
 וכן כראשית יח רך וטוב סמאל שכעפרות הטובות :
 (יא) (שעיר) . תאר למענין (שער) וכן (שעירות) :
 (יב) (ימשני) . שרשו משיש והשין דגושה וכן (וימשחו) :
 (כמתתע) . עיקר שרשו תערה ונכפרו בו הפא ודעין :
 (טו) (בגדי) . בלשון נקבות : (החמדות) . כלומר

וגדו חשוכים ונחמזים והוא תאר (יח) (ויאמר הנני) .
 כסגול הנני והראשונה וכדגש שתי הנני וכן יוד המרכיב
 בדגש שלא כמנהג . והם במסרה ב' דגשין עם (ויאמר הנני
 בני) כ"ב : (יט) (ואכלה) . צווי ברטוספת הא אלף
 חטופה : (תברמני) . הנון הנכות סימו המדבר והנוסף
 נבלע בדגש או יהיה מכלי תוספת והדגש לתפארת הקריאת
 והוא הנפון : (כא) (ואמשיך) . שרשו משיש והיה ראוני
 להגש

בראשית כו תולדות

אונקלוס

והידים יהי עשו : כג ולא הכירו כי-היו
 ידיו כידיו עשו אחיו שערת ויברכהו :
 כד ויאמר אתה זה בני עשו ויאמר אני :
 כה ויאמר הנשה לי ואכלה מציד בני
 למען חברכה נפשי ונגש-לו ויאכל ויבא
 לו וין נשת : כו ויאמר אליו יצחק אביו
 נשה-נא ושקה-לי בני : כז ונגש וישק
 לו וינה ארת-נים בגדיו ויברכהו ויאמר
 ראה רים בני ברים שדה אשר ברכו יהוה :
 ששי כח ויתן לה האלהים מטל השמים
 ומשמני הארץ ולבדן ויתירש : כט יעבוד
 עמים וישתחן לה לאמים הוה גביר לאחיה
 וישתחוו לה בני אמך אברהם ארור ומברכהו
 ברוך : ל ויהי כאשר בלה יצחק לברך את
 יעקב ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני
 יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו :
 לא ויעש נס-הוא מטעמים ויבא לאביו
 ויאמר לאביו יקם אבי ויאכל מציד בני

ששי

וישתחוו

בעבר

רשי

קליה ויעקב וידעא ידוהי דיעשו : כג ולא
 אישתמודעיה אחי הוה ידוהי כידיו עשו
 אחוהי שעירן וברכיה : כד נאמר את-הין
 ברי עשו נאמר אנא : כה נאמר קריבלי
 ואיכול מצידא דברי בדיל-די-חברכינג נפשי
 וקריב ליה ואכל ואיתי ליה חמרא ושתי :
 כו נאמר ליה יצחק אבודי קריב-כען
 ונשק לי ברי : כז וקריב ונשק-ליה ויאמר
 ית-ריקא דלבושוהי וברכיה נאמר תוריקא
 דברי ברים דחלקלא די-ברכיה : כח ויתן
 לה וין מטלא דשמיא ומשובא דארעא
 וסגיאות עיבור וחמר : כט ופלחונך עממין
 וישתעבדון לה מלכון הוה ובקלאהון ויסגדון
 לה בני אמך ליטך יהון-ליטין ומברכהו יהון
 בריכין : ל ויהוה ברו-שיצי יצחק לברכה
 ית-יעקב ויהוה ברום מיפק נפק יעקב מן
 קדם יצחק אבודי ויעשו אחוהי אתא מצידיה :
 לא ויעבדאף-הוא מבשילין ואעיל לאבותי

ואמר

שעורכר כלשון תמוניס קום נח אכל עמו כלשון קנטוריה דכר יקום אחי : (כד) ויאמר אני לא חמר אחי עשו אלא אחי : (כו) זירח זגרי
 והלא חין דירח רע יותר מטעף העוים אלא וקלמך סנכספה עמו רוח נגן עדן : כריח שרה אשר ברכו ה' . שיתן כורית טוב וזהו שדה
 טפוחים כן דרשנו ר"ל : (כח) ויהן לך . יתן ויתור ויתן כ"ר . ולפי פשוטו מוסכל ענין הרשון ראה ריח בני שנתן לו הקב"ה כריח
 שדה וגו' ועוד יתן לך מטל השמים וגו' . מטל השמים כמשמעו ויודרשי חנדה יס להי"ש פנים : (ד"ל) מהו האלהים בדין אם ראוי
 לדין לך ואם לאו לא יתן לך אכל לעצמו אחר ושמנו הדרך ויהי עוונתן כן דיק כן רשע יתן לך ומחנך למד סלחא בשעשה הבית סידור
 תפלתו יס"אל שהוא שגל חנוכה ומנדיק עליו הדיון לא יקרא עלך תגר לפיכך (מלכים א ח) ונתת לאיש כד-כיו אשר תדע את לבבו
 אכל ככ"י מחוסר חנוכה לפיכך חמר ואתה תשתע השמים . זעמית ככל אשר יקרא אליך הנכרי בין ראוי בין שאינו ראוי תן לו כדי שלא יקרא
 עליך תגר ברש"י ויסן מודיק) : (כט) בנו אמך . ויעקב חמר ליהודה בני אחיך לפי שהיו לו בנים מנכיה חיותות וכלן שלא נשת אלא
 אשה אחת חומר בני אחיך (כ"ר) : אורדיון ארור ומברכהו ברוך . וכללעם הוה חומר . מסיכין ברוך ואורדיון ארור (ב"ד) הנזיקים
 תחלתם יסורים וסופן שלום ואורדיהם ומצער'הם קודמים למוכריהם לפיכך יצחק וקדים קללת אורדים לברכת מוכריים והרשעים תחלתן
 שלום וסופן יסורין לפיכך כלעם הקדים ברכה לקללה : (ל) יצוא יצא . זה יוצא זה בא : ויחרר

באר רחובות דקדוקי רשי

בולת (בדעהו) כלשון (מן) ורתי"ו כולת חמות היא תמורת פ"א מנינו ספיר כבוד הנולכות כ"ף שלקח עמה וכמה טעות מכל
 עוקס

כג וְלֹא אִשְׁתַּמְדָּעִיה אַרְסָּה תְּנֵה יְדוּי כִּי עָשׂוּ אַחֲרַי שְׁעָרַיִן דְּבִרְכִיָּה : כד זֹאמַר אַנְתּוּ זְגוּי : כה זֹאמַר קָרִיב לִי וְאִיכּוֹל מִצִּדָּא דְּקָרִי בְּגוּי הַבְּרִיבְעָד גַּפְשֵׁי זְקָרִיב לִיָּה וְאִכְל וְלֹא הוּנָה חִמְרָא גְבִיָּה וְאִזְרְכּוּ לִיָּה מִלְּאָכְרָא וְאִזְרְכּוּ מִן חִמְרָא דְּאִצְטַנַּע בְּעֵנְבוּי מִן יוֹכֵי שִׁירֵי עֲלָמָא וְחִבְיָה בְּדַ עֲקָב וְעֲקָב אֲמַטִּי לִיָּה לְאָכְרֵי וְשִׁתִּי : כו זֹאמַר לִיָּה יַצְחָק אָמֵי קָרִיב קְדוּן וְשָׂק לִי קָרִי : כז וְקָרִיב וְגִשְׂיָק לִיָּה וְאִבְרַת יָת רִיחָא דְּלִבּוֹשׁוּי וְכִרְכִּיָּה וְאָמַר חִמְרֵי רִיחָא דְּקָרִי קָרִיחָא דְּקַטְוֵרַת בּוֹסְמִיָּא בְּעַמְדָּא מִתְקַרְבָּא בְּטַעַר בִּי מִקְדָּשָׁא דְּאִתְקַרֵּי תַּמִּיל דְּכִיּוֹד וְיִמְיָהּ וְאִתְרַעֵי לְאַשְׁרָאָה שְׂכִינְתִּיהָ מִקָּן : כח וְיָמֵן לְךָ מִיִּמְרָא בְּיָן מִטּוֹב טַלְיֵן דְּנַחֲמִין מִן יִמְיָא וְמִטּוֹב מִכּוּזְעוּן דְּפַלְקִין וְמִקְרָבִין צְחִיָּה אַרְעָא מִלְּרַע וְסוּגְנֵי עֵבּוֹר וְחִמְרֵי : כט וְשַׁמְעֵדְרוּן לְךָ אוֹמִיָּא כָּל בְּנֵי דְּעָשׂוּ וְעִתְגוּן קוּרְבָּן מִלְּבוּתָא כָּל בְּהָא דְּקַטְוֵרַת כָּב וְשִׁלִּישׁ יָמֵי עַל אַחַד זֵיהוּן מִקְדָּמִין לְמִשְׁאֵל בְּשִׁלְמָךְ בְּנֵי אִמָּךְ לִיָּטָךְ קָרִי יָהוּן לִישׁוּן כְּכֻלְעָם בַּר בְּעוֹר וְמִקְרָבֵךְ יָהוּן קָרִיבֵן כְּמִשְׁהָ גְבִיָּה סְפָרָהוּס דְּיִשְׂרָאֵל : ל זֵהוּן בַּר שִׁיזִי יַצְחָק לְכִרְכָּא יָת יַעֲקֹב וְהוּנָה בְּכַסְמִיָּפֶק גַּפְּיָא יַעֲקֹב קְתַרְמִין טַפְחִין מִלּוּת יַצְחָק אָבִיו וְעָשׂוּ אַחֲרֵי עַל מִצִּירְיָהּ : לא זְעֵבִיב מִיִּמְרָא בְּיָן מִנְיָה אִזְרָא דְּבָרָא וְאַשְׁבַּת כְּלָבָא

ירושלמי

כְּבִים קְטוֹרֵת בּוֹקְמִין טְבִין בְּעַמְדִין לְמִקְרָבָא בְּטוֹר בִּית מִקְרָשָׁא דְּכַרְךָ זְמִיָּה חֵי גַמְיָס :

ירושלמי

פַּלְחוּן קְדָמָךְ אוֹמִיָּא כָּל בְּנֵי דְּאִחּוּךְ וְיִשְׁמַעְבְּרוּן לְךָ כָּל מִלְּבָא כָּל בְּנֵי דְּיִשְׁמַעְאֵל הוּן כָּב וְשִׁלִּישׁ עַל בְּנֵי קְטוֹרֵת יָהוּן מִקְדָּמִין וְשִׁאֵלִין בְּשִׁלְמָךְ כָּל בְּנֵי דְּלָבוּן אַחֲרֵי דְּאִמָּךְ מִזָּן דְּלִישׁ יָתָךְ יַעֲקֹב קָרִי יָהוּן כְּכֻלְעָם בְּן בְּעוֹר וְקָמֵן דְּמִבְרַד יָתָךְ יָהוּן קָרִיב כְּמִשְׁהָ גְבִיָּה סְפָרָהוּס דְּיִשְׂרָאֵל :

כִּרָא וְתַמְלִיָּה וְעַבְד אַף הוּא מְנִיָּה מְכִשְׁלִין וְצִיָּתִי לְאָכְרֵי וְאָמַר

באר רהובות דקרוקי דשיי

זקוק לא היו דק מחמת והנני גס כן הרבה סיעות כתיבו : זמה שכתב עזובאל תתמה זכו' רצה לומר השתא דהוכחנו דהתי' צמלת אחות תחטב תמורת ה' אהורכנו להביא רחוק על זה מביא רש"י עזרת מנר סבורת ולא מין כי גס סס לאיתכמו שני פעמים (פון פון) אלא הוכרמו לומר התי' וצמלת עזרת וכן התי' צמלת וסבורת הן תמורת ה' א' וכללו כתיב (עזרה מצר) שכורה ולא מין על דרך זה כללו כתיב (אהוה) מ' רעלו (אין כולד טון ג' ועל חפס) : אהוזת כרעהו במסורת אית' ל' טוס בר אינס : כ"ל דה' פ' צמלת אחות לאו ענין דיבוק ואח"כ הוא (אין כוכד) תגס התי' ולאו ענין דיבוק אית' אלא דק' הוא סס אישגני לולך זזה רומז צמלת ל' לית דתמתווסט האיש שני לולך שמו אחות - והתי' ס' צמלת מרעהו הוא מן היסוד כח מרעיס דממשן (דעס מלך ויין חכר האש ג' הייטן אחות) ועין כתיבילת ספרי בד"ה בראשית זזה שכתתי סס :

זה דהא

דשב"ם

זאמר שמאלו איש שעד על זוארו : (כד) אתה זה בני עשו - בראה שאתה בני עשו : (כו) ריח בניו : החוזות ובגדיהם היו עושמים בחוגמר : אשר ברכו ה' - את הסדה שהוא מלא כרד וכרכוס קנה וקניו - וכן פיט רבי אליעזר הקליר סדה מבורך כהריח ברכו במתן טל : (כח) ויתן לך מוסכ על ברכו ה' והוא ה"ק יתן לך מעל מעל השמים כעין ברכת הסדה : (כט) בני חנן - חבל בעיקס סהיה לו גסיס סרכה כתיבו וישתמוון לך בני חנן : (ל) זיסי קרי ית' - להגיד נסים שנעשו ליעקב כל הכתוב שאלו הקדים עשו לכל דגה אחד קודם

מכלל יופי

להדגש כחבריו אשר כפרשה והוקל (כד) (אהוה) פעמים יחפרו הא השאלה או התמיהה ויובן הרבד מה ענין וכן בפירוש אתה זה דרך שאלה אעפ"י שאין עמו הא השאלה וכן מלכ"ס אהוה אמרת אדני ויטלך אהרי : (כה) (מציד בני) - כאלואמר מצידך אלא כן הוא מנהג הלשון וכן יקום אביו ואכל מצד בניו (כז) (דאה ריח בני) - לפי שהדגשת העין היא כולה במשאר ההדגשות גישא לוי שאר ההדגשות לה : (דאה ריח בני) הצווי הזה לא בא לאדם מיוחד אלא למי שיהיה והוא על דרך מליצה וכן דב"ם : (שדה) ענינו

הוא

בעבר תברכני נפשך : לב ויאמר לו
 יצחק אביו מי-אתה ויאמר אבני בנה
 בדרך עשו : לג ויחבר יצחק תרדה גדלה
 עד-מאד ויאמר מי-אפוא הוא הצד-ציד
 ונבא לי ואכל מבלי בטרים תבא ואברכהו
 נס-ברוך יהיה : לד בשמע עשו את-
 דברי אביו ויצעק צעקה גדלה ומרה עד-
 מאד ויאמר לאביו ברכני נס-אני אבי :
 לה ויאמר ונא אחיד במרמה ויקח ברכתה :
 לו ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני
 זה פעמים את-בכרתי לקח והנה עתה
 ילקח ברכתי ויאמר הלא-אצלת לי ברכה :
 לו ויען יצחק ויאמר לעשו הן נביר
 שמתי לך ואת-בל-אחי נתתי לולעבדים
 ודגן ותירש סמכתיו ולכה אפוא מה אעשה
 בני : לח ויאמר עשו אל-אביו הברכה
 אחת הוא-לך אבי ברכני נס-אני אבי וישא
 עשו קלו ויבך : לט ויען יצחק אביו ויאמר
 אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך
 ומשל השמים מעל : מ ועל-חרבך תקיה
 ואת

ויאמר לאבוהי יקום אבא ויכול מצידא
 דבריה גדיל דיי-תברכני נפשך : לב ויאמר
 ליה יצחק אבוהי מן-את ויאמר אנא ברך
 בוכרך עשו : לג ותנה יצחק תנהא רבא
 עד-לחדא ויאמר מאן-הוא דיכי דצד-
 צידא ואעיל לי ואקליר מכולא עד-לא
 תיעול ובריתיה אף-ברוך יהי : לד כד-
 שמע עשו ית פתגמי אבוהי וצנח צנחא
 רבחא ומיריא עד-לחדא ויאמר לאבוהי
 ברכני אף-אנא אבא : לה ויאמר על-אחוד
 בחוכמא וקביל ברכתך : לו ויאמר יאות
 קרא שמיא יעקב וחכמי דגן תרתין זימנין
 ית-בכירותי נסיב והא בען קבר ברכתי
 ויאמר הלא-שבקת לי ברכתא : לו ואתיב
 יצחק ויאמר לעשו הא רב שויתיה לך וית
 כל-אחוהי יהיית ליה לעבדין ועיבור וחמר
 סגדתיה ולך בען מה אעביד ברי : לח
 ויאמר עשו לאבוהי הברכתא תדא היא-לך
 אבא ברכני אף-אנא אבא וארים עשו
 קליה ויבא : לט ואתיב יצחק אבוהי ויאמר
 ליה הא מטובא דאדעא יהי מותבך ומשל
 ואת

דשמיא מלעילא : מ ועל-חרבך תמי וית-אחוד תפלח ויהי כד-יעברון בנוהי על-

פתגמי

רש"י

(לג) ויחבר - כתרגומו ותוס' לשון תימא - ומורשו דאח גיהנס פתוחה מתחתיו : מ"ו אפא - לשון לעגו ונחמס עס כתיב דברים איפה איפה
 פה עו הוא ואיפה הוא הכד יד : ואוכל מכל - וכל פעמים שנקטתי לטעום טעמתי בו (ב"ר) : גם כרוך יהיה - שלא תאמר אילוולי
 שרימה יעקב לאכיל לא טעל את הכרכות לכן הפכים וכרכו עד עתה (פ"ר) : (לה) במרמה - בחכמה : (לו) הכי קרא שמו - לשון תימא הוא
 כונו הכי אחי אתה שמו לך נקרא שמו יעקב על שם סופו שהוא עתיד לעקבני - תנחומא למה חרד יעקב חמר שמו עון יש כי שברכתי קטן
 לפני גדול ושניתי סדר היחס התחיל עשו מלעק ויעקבני זה פעמים - חמר לו אחיו זה עשה לך חמר לו את בכורתי לקח חמר ככן הייתי
 מור וחרד שמו עברתי על סודת הדיו עכשו לכבוד ברכתי גם כרוך יהיה : ויעקבני - כתרגומו וכנתי ארבע וכוון ויש מתרגמין
 וחכמי כתחכם לי : אצלת - לשון הפרשה כעו ויאלל (ס"א ח"ל) : (לז) הן גבירי : ברכה זו שביעית היא והוא עושה אותה ראשונה
 אלא חמר לו וזה תועלת לך ככרכה אם תקנה ככמים שלו הם שהרי גביר שמעו לך וזה שקנה עקר קנה רכו : ולכה אפוא מה אעשה -
 ק"ה

ואמר
 מאן א
 דמיתה
 ק"ה
 לה
 פרמי
 וית ק
 עשו
 מ
 נחאי
 איס אי
 (שמות)
 (כ)
 (הכרכ)
 קודם ל
 לי חיו
 קרא ש
 פחות
 טהכמי
 כתיב
 (הוא)
 מטעמי
 ואיפוא
 הוא וא
 ברוך י
 שברך
 אמר גם
 אני
 והוא א
 לאמת
 כה"א
 והדומי
 מענין
 אצלד
 (לז)

ואמר לאביו יקום עבא ויביל מצדא דבריה כדיל דיתברכינני נפשך : לב ואמר ליה יצחק אביו ואמר ליה מאן את וגו' : לג ואודענע יצחק ועודע פני כדי שמע נח קליה דעשו ורוח מכשיליה עלה כפגפוי היקריתא דיקצית גהעם ואמר מאן הוא דכי דצד צידא ואעיל לוי וצבליה מקל דאיתי עד דלא עלה ובריקמיה ואפילו דכי ברין יתי : לד כדי שמע עשו נח פתגמי אביו וצונ צונתמא רבמא וקרירתא עד לחדא ואמר לאביו בריכי ארף לי אבא : לה ואמר על אחוץ בהקמרתא וקביל מיני בך דתך : לו ואמר בקושטא קרא שמיה ועקב ושתר כי דגן פרמין זמנין נח בכירתי גסיב וקא קדון קביל בך דמי וגו' : לו ואתיב יצחק ואמר לעשו הא שלט מיניתיה עלך ונת כל אחי שויתי קומיו לעבדון ועבדון וחמר סעדימיו ואזיל ותשבד מיני דמה אעביד לך ברי : לח ואמר עשו וגו' :לט ואתיב יצחק ואמר לעשו הא בטוב פרי ארעא יהי מותבך ומטריא דשמיא מלעילא : מ ועל פניך חתיי רחיץ עליל לכל אברו ומרקיף

נתאי ורל אחוץ תתי משמעבד ויהי אין בשישי ותחית נח ועל מיני ויגד פתי נהרם אחרך תתי משמעבד ויהי ברי

בנו רש"י יהוון

רש"י

איה איפא חקש מה לעשות לך : (לח) הברכה אחת . ה"א וואשמעת לשון תמיכהו (במדבר ג) הסמחטס הסמחהו (שמואל ב) הסמות נכל (כ) : (לט) משמני הארץ וגו' . וואיע"ל איה שליון : (מ) ועל חרבך : כמו כחרבך יש על שהו במקום

באר רחובות וקדוקי רש"י

(כ) דהא על כורחך ה"א לאו לדיעה משמעת דא"כ הוי לנקדה כפתח וגם (דגש תוך הבית) כדין ה"א הידיעה ומדקדק (הברכה הבית) רמיה על כורחך לתמיה ה"א משמעת (הברכה) אחת (האטוטיע איין ברכה) (ואס תשאלני דאי איתא דהוי ה"א כמלת

רשב"ם

קודם לא נתברך יעקב : (לג) ויחרד יצחק על שהלחם עשר בחלקת מואריו של יעקב : מי אפוא תיקון לשון הוא כמו איני שבתלמוד אינוא לי איני את מורט כל : גם כרוך יהיה . שמייר לעובדי וגם ידע שבעלת רבקה עשה הכל והיא היתה זוכרת בו שראוי לברכות : (לו) הכי קרא שמו יעקב . בתמיה הלמען אשר קרא שמו יעקב בשעת לידה כשכיל שידואחות בעקבי וממלתי איני סכור והוא פשוט והיה לוליטול פחות ממוני יטול פי טים ממוני וכן הכי אחי אתה ודיין לישול סכר הרבה . ועבדתני חס . בתמיה וכן ככהא כתרף שמינו כפרק מני שמת כוונן שהכנים מרובין הבנים ירשו והשמות יאנו . ככסים מועטים . הכנות זוני והכנים ישאלו על הכתמים . אדמון אוור וכי כשביל שליט וכר ויטה כתי ככסים מרובים הורע כתי ככמי מועטים בתמיה : (לו) כתי לוי לעבדים . תה שקנה עבד קנה רכנו : (מ) על חרבך תחיה . אומותך שהיתה לך חיות ככלי זייק :

מכלל יופי

לומר סמכותו לו שיהיו סמוכים וקרובים לגלעולס וכן ורות נדיבה תסמכני שהתיה סמוכה וקרובה לו ואויהיר פירושם סעד ומשען ויהיה חסד בית השמוש כאו אמר ובדגן ותירוש איפוא . ענינו עתה . (לח) (הברכה) תהא כגעיא : (גם) (אני) . אין מלך אני בכמי הפעול אל הברכה כי כבר אמר כנוי הפעול במלת ברכני ופירוש גם אני בנג כמוהו ברכני : (ויבך) . כל שיני שואים במלת ההפסק הם נחים לעולם (לט) (משמני) . שם ובחירק המס הראשונה והנפרד משמן : (מעל) . שרישה קמצין וזה אחד מרם : (נ) (ועל חרבך) . כמו ובחרבך : תריד . כלומר כאשר המשול כלומר כשיבא עת הממשלה לך שישראל יעברו על החורה ויפרקו מעליהם עול המצות ופרקה עליך מעל צוארך . ויש מפרשים אורתו כענין תהליסנה אריד בשיחיו הוא ענין תנודה על החולה או על הצרה פלניך בלעו : (ופרקה) . ענין השבך והפרשת דבר מדבר : נא ואהררה

והתאחזק תעבד ותיה כאשר תריר ופרקת
 עלו מעל צוארך : מא ויששם עשו את-
 יעקב על-הברכה אשר ברכו אביו ויאמר
 עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרנה
 את-יעקב אחי : מב ויגד לרבקה את-דברי
 עשו בנה הנדל ותשלח ותקרא ליעקב בנה
 הקטן ותאמר אליו הנה עשו אחיך מתנחם
 לך להרעה : מג ועתה בני שמע בקלי וקום
 ברחלך אל-לבן אחי הרעה : מד ותשבת
 עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת
 אחיך : מה עד-שוב אחי אחיך מקד ושכח
 את אשר-עשית לו ושלחתי ולקחתיה
 משם למה אשכל נס-שניכם ווס אהך :
 מו ותאמר רבקה אל-יצחק קצתי בחי
 ק טפני בנות חת אס-לקח יעקב אשה מבנות-
 חת באלה מבנות הארץ למה לי חיים :

כה

פתנמי אורייחא ותצדי גיריה מעל צוארך :
 מא ונטר עשו דבבו ליעקב על ברקתא
 די ברביה אבוהי ואמר עשו בלביה יקרבו
 יומי אבלא דאבא ואקטול נח יעקב אחי :
 מב ואיתחנה לרבקה ותפתנמי עשו ברה
 רבא ושלחת וקרת ליעקב ברה זעירא
 ואמרת ליה הא עשו אחוד כמין לך למקטלך :
 מג וכען ברי קביל מיני וקום איזיל-לך
 לנת-לבן אחי לתרן : מד ותתיב עמידה
 יומין זעירין עד דתחוב חימתא דאחוד :
 מה עד-דיתוב רונא דאחוד מינה
 ויתנשי ית-דעבדת ליה ואשלח ואדבריהך
 מתמן למה אתבל אח-תרויכו יומא חד :
 מו ואמרת רבקה ליעקב קצית בחימן-
 קדם בנת חתא אס-נסיב יעקב אתתא
 מבנת חתא באילין מבנת ארעא למאלי
 חיינ : א וקרא יצחק ליעקב וברך יתיה
 ופקדיה ואמר ליה לאיתסיב איתתא מבנת
 כנען : ב קום איזיל לפדן ארס לבית
 בתואל אבוהא דאמך וסב לך מתמן אתתא
 מבנת לבן אחוהא דאמך : ג ואד-שדי
 וברך יתך ויפשיך ויסגיך ותהי לכינשרת
 שבשין : ד ויתן לך ית-ברכתא דאברהם

את

דשיי

קד

כחוקים אונקלוס' כמו (יחזקאל לך) ועמדתם על קרבנס כחרכנס (שמות ו) על כחוקותיכם כחוקותיכם : והיה כאשר תריר - לשון ציור
 כמו תריר כפיתו כלומר כשיעברו ישראל על התורה ויהיה לך פתחון פה להצטערם על הכרכות שנטל ופרקת עליונו' : (מא) וקרבו יומי
 אבל אבי - כחוקתו שלא חזער את חכמתו ללכת עמי יום : (מב) ויגד לרבקה - רוח הקודש הגיד לה מה שעשו מהרהר בלבו -
 כהתנחם לך - כחם על החסות להשכח ששכח חמת להחזיר לך ולתרגם - וי' א' חכר אתה מת כעניניו ושתה עליך כוס של תנחומים -
 גלפי פשוטו לשון תנחומים מתנחם הוא על הכרכות כהריתך : (מד) אהדים - מועטים : (מה) למה אשכל - אהיה שכולה
 פשניכם - (לימד על) הקוצר את בני קרוי שכול כן כיעקב אמר שכלתי שכלתי : גם שניכם : חס יקום ענין ואתה תהרגו ויעמדו
 כני